

SELSKAPET NY JORDS ARBEIDE FOR BUREISINGEN.

Av sekretær G. H. Paulsen.

SELSKAPET NY JORD blev stiftet 22. juni 1908 som Selskapet til emigrasjonens innskrenkning. Initiativet til foreningen var tatt av Kristiania Kjøbmandsforening efter et foredrag av overrettsakfører Klinkenberg, og i stiftelsen deltok representanter for handelsstanden, Håndverkerforeningen, Selskapet for Norges Vel, Landmandsforbundet og Sjømandsforeningen. Foreningens oppgave var å undersøke årsakene til den overhåndtagende utvandring, og dernæst hvorvidt og i hvilken grad den bør og kan motarbeides.

De første år foreningen arbeidet, var man vesentlig optatt med undersøkelse av emigrantens kår i Amerika og undersøkelse i de trakter av Norge hvorfra den største utvandring foregikk.

Men man blev snart klar over at skulde man effektivt motarbeide utvandringen, måtte man ha arbeidsoppgaver her hjemme å vise hen til og tilrettelegge for dem som tenkte på å utvandre. De fleste utvandrere angav at de reiste til Amerika for å få jord og bli bønder, og dette mål mente de ikke kunde nåes hjemme i Norge.

På Det norske myrselskaps årsmøte 8. februar 1911 holdt så Emigrasjonsselskapets formann, statsråd Johan E. Mellbye, foredrag om «Myr dyrkning og ryrydning». Han redegjorde i foredraget for de store arealer vi hadde av dyrkingsjord som for en stor del var myr, og fremholdt at myrkulturen nu hadde gjort så store fremskritt at disse myrer nu kunde dyrkes med fordel. Han konkluderte med å foreslå opprettelsen av et fond til myr dyrkningens fremme og landets bebyggelse. Dette forslag vakte almindelig bifall.

Et oprop blev utsendt av Myrselskapet og Emigrasjonsselskapet. Som en av de første bidragsydere tegnet H. M. Kongen sig for kr. 5,000.00. I alt innkam kr. 20,306.96.

Efter undersøkelse av Emigrasjonsselskapets formann, statsråd Johan E. Mellbye, og landbrukskandidat Håkon Fivie hadde man festet sig ved bygdene i Ytre Namdal, og i 1912 kjøpte man gården Bjørndalen på 70 mål dyrket jord og 500 mål myr. Senere blev kjøpt et par hundre mål myr til. Dyrkingsfeltet blev utskiftet i 5 bruk, og arbeidet påbegynt 1912 under ledelse av myrkonsulent Lende-Njaa. I 1916 blev for myr dyrkningens fondets midler innkjøpt et felt Netlandsnes i Fjotland på 240 mål.

I de første år Emigrasjonsselskapet virket hadde det ikke statsbidrag, men blev finansiert ved private bidrag og bidrag fra kommuner. Det var først i budgettåret 1917—18 at Stortinget stilte kr. 50,000.00 til disposisjon for Landbruksdepartementet til forsøk i bureising, og pengene blev av departementet overdratt Ny Jord. Vi hadde den gang ingen lån, rentefrihet eller bidrag som nu. Man

Fig. 1. Fra Tranes i Bjørnskinn.

måtte forsøke sig frem for å finne de beste veier til å fremme bureisingen, og man måtte arbeide så folk fikk tillit til bureisingen og tro på de muligheter vi hadde i vår egen jord.

Da arbeidet blev satt i gang på Bjørndalen, blev der bygget hus ferdig på brukene og dyrket 50 mål på de første bruk. Dette blev kostbart, og selskapet opgav å gjøre alle brukene ferdige. På de øvrige bruk blev dyrket 20—30 mål, og på ett av brukene blev der bare bygget uthus. På feltet i Fjotland blev bare utført kanalarbeider og en del grøfting.

Fra 1. april 1917 blev det ansatt egen leder for bureisingsarbeidet, konsulent Eystein Gjelsvik, som siden har hatt denne stilling. På Ny Jords årsmøte 27. november 1917 trakk han op retningslinjene for bureisingsarbeidet:

1. Selskapet kjøper inn større eiendommer eller utmarksstrekninger skikket for kolonisasjonsformål.
2. Foretar opmåling, anlegg av kanaler og veier og utarbeider dyrkingsplan for feltet.
3. En del av jorden dyrkes fullt ferdig av selskapet eller for selskaps regning.
4. Jorden utskiftes i almindelighet i så store bruk at de, når de blir fullt opdyrket, kan bli selvstendige jordbruk.
5. Bygningene opføres som regel av bureiseren selv.
6. Bureiseren får lån til erhvervelse og bebyggelse av bruket, rente- og avdragsfritt i 5 år. I særskilte tilfelle kan rente- og avdragsfriheten forlenges med inntil 2 år. Lånet forrentes og amortiseres

Fig. 2. Fra Malangen.

derefter som brukslånene i Den Norske Stats Småbruk- og Boligbank.

Med ganske uvesentlige endringer har vi senere arbeidet efter denne plan. Dog var selskapet i flere år nødt til å bygge på brukene inntil rentefrihet for nybrottslån blev besluttet i 1921. I alt har selskapet bygget 130 bruk, men siden 1926 har bureiserne bygget selv.

Da selskapet efter hvert gikk mere over til bare å befatte sig med bureising, og emigrasjonen var stoppet op av sig selv da krigen brøt ut, blev det aktuelt å anta et annet navn, og i 1915 blev det besluttet å kalle foreningen Ny Jord. Efter krigen, da arbeidsløsheten satte inn og utvandringen til Amerika blev innskrenket, blev der gitt store bevilgninger til Ny Jord, så selskapet kunde opta arbeidet på flere steder.

Det er de store sammenhengende vidder med dyrkingsjord som finnes flere steder i landet, som Ny Jord har sett som sin oppgave å få lagt under kultur. Det er især langs kysten fra Stadt til Finnmark vi har de store strandflater med avvekslende myr- og grusjord. Alt i 1917 blev arbeidet tatt op i Hustad i Møre og Romsdal hvor vi har veldige arealer med jord. Vi har nu felter i bygdene Vestnes, Aukra, Fræna, Hustad, Eide, Hopen, Bratvær og Edøy.

Her måtte ikke bare jorden utstykket, men befolkningen måtte få se at all denne jord som hadde ligget der til et elendig beite, var verd å ta fatt på. Fra først av var det vesentlig utenbygds folk som slo sig ned som nybyggere, men nu er det mere enn nok av innenbygds

folk som søker om jord. Jorden var omkring $\frac{2}{3}$ myr og $\frac{1}{3}$ fastmark, vesentlig sandjord. Vi søker å parsellere ut så det blir en del fastmarksjord på alle bruk. Den største vanskelighet for bureisingen har ligget i at såvel myrjorden som fastmarksjorden er næringsfattig, så der må tilføres årlig gjødsel hvis den skal gi gode avlinger. Den gamle drift var anderledes med varig eng og sjelden gjødsling, og disse bygder lå i det hele tilbake i jordbruksdrift, bruken av kunstgjødsel var lite kjent, likeså bruken av kalk. Det måtte i det hele en hel omlegging av driften til, og det er ikke lett, og ennå vanskeligere blir det naturligvis i en så langvarig krise som den det norske jordbruk nu har vært ute i. Men det har gått og går fremover, og vi har heldigvis hatt en del bureisere som har vært foregangsmenn og vist at det kan gå å få gode avlinger ut av jorden. Det er ikke noe som virker så sterkt som når naboen virkelig ser det gror og blir store avlinger.

I alt har vi i Møre og Romsdal fylke utstykket 223 bruk. Herav ligger 90 bruk på Smøla, og der er bare bygget 17 bruk hittil. Ny Jord har kjøpt 28,000 mål på Smøla. Jorden er her utelukkende myr, så her vil bli den største samlede myr dyrking i Norge.

I Trøndelag ligger der enkelte dalfører som ikke har vært tatt i bruk til annet enn til slått og beite, og dessuten er det en del meget gode myrer. Her har Ny Jord kjøpt jord til 124 bruk. Det meste er utstykket, et stort felt i Rennebu vil først bli utstykket i år.

De største dyrkingsvidder i Norge har vi i Nord-Norge, og her er det især Vesterålen og Troms som har meget jord. Ny Jord begynte også tidlig å arbeide her, og har især arbeidet i Vesterålen på de store myrvidder på Andøya og Langøya. Vi har innkjøpt jord til 188 bruk, hvorav de fleste er utstykket. Hvis ikke Ny Jord hadde tatt fatt, vilde det neppe vært drevet noen større bureising her. Det er jo ganske store kanalarbeider og veiarbeider som skal til for å gjøre disse store vidder skikket til å ta fatt på for en enkelt bureiser. Vi har også dyrket 15 mål på hvert bruk og gjødslet jorden med kunstgjødsel i 3 år. Det har vært helt nødvendig. Først når jorden blir gjenlagt med ordentlig frø og gjødslet årlig, gir den avlinger som den skal, og på denne måte kan vi vise hvordan jorden skal drives og gjødsles. Ved at selskapet dyrker kan vi også få demonstrert den beste dyrkingsmåte. Det er almindelig i våre kystdistrikter at myrjorden dyrkes med spadevending, som regel til to spadestikks dybde. Herved kommer en masse død torv oppå, og den beste torv som ligger nærmere overflaten, blir gravet ned til ingen nytte. Torvgrøfter er også de fleste steder ukjent. Der graves dype grøfter ned til fastmark og fylles med stein, eller der legges et lag med tre eller lyng som der fylles stein på. Denne stein må ofte skytes ut av fast fjell og bæres ut på myrene. Torvgrøftene er meget billigere, og det har da også vist sig at vi dyrker billigere enn overslagene for nydyrkingen på myrjord. Istedenfor å spavende bruker vi plog, og i de siste år meget den lille

Fig. 3. Fra Tramyra i Overhalla.

jordfreser som egentlig er konstruert for gartnerier. Den gjør et bra arbeide på rotfri myr. Mangelen ved den er især at den er for dyr i innkjøp. Omkostningene ved fresing av myr har ligget omkring kr. 5.00 pr. mål, og renter og amortisasjon på ca. kr. 5.00 pr. mål når vi freser vel 100 mål om året. I mange av våre kystdistrikter er der stor mangel på hester, og freseren har derfor vært oss til stor hjelp.

På Østlandet, Sørlandet og Vestlandet har Ny Jord også hatt en del felter. De siste år har vi kjøpt meget i Trysil og Amtot. Det er skog på grusjord som er kjøpt, og den ligger i ca. 500 m. høide over havet.

I alt har Ny Jord til 1/7 1936 kjøpt 151,088 mål jord, som vil bli utstykket i 667 bruk. Av disse er 559 solgt og 320 bygget ferdig. Det er jo ikke et så særlig stort antall bruk, især når man ser det i forhold til den bureising som er drevet med bidrag av staten siden 1921. Til 1/1 1936 var der gitt bidrag til opprettelse av 9506 nye bruk. Men Ny Jord har tatt fatt der hvor det ellers ikke vilde være kommet i gang noen bureising. Vi har tatt på steder hvor der var liten bureising, fordi jorden var myr eller næringsfattige sand- og grusletter. Der var jordtyper som måtte ha megen kunstgjødsel og kalk for å gi gode avlinger. Efter at Ny Jord har dyrket og vist at det kunde gå an å få gode avlinger på disse steder, har mange andre private bureisere også gått i gang, så det kan trygt sies at selskapets virksomhet har hatt stor indirekte betydning.

Når bureisingen har fått så stort omfang som den har, skyldes det statens store tilskudd og den sterke folkeøkning vi har hatt i

Fig. 4. Fra Nærebømyrene i Landvik.

landet. Det har vært vanskelig om arbeide i byene og i industrien, og utvandringen er stoppet. Det er da naturlig at man vender sig til jordbruket, hvor vi ennu har hatt plass for folk. Den store krise i fiskerinæringen har bidratt meget til at også fiskerne har fått øinene op for at jordbruket kan by dem vel så gode kår. Og meget av vår dyrkingsjord ligger nettop i fiskeridistriktene, og det letter selvfølgelig denne overgang. Det å overføre en del av fiskerne til jordbruket er en av de viktigste oppgaver bureisingen har nettop nu. Det ser også ut til å gå godt. De kan lite jordbruk, men de er lærvillige, og da de går til noe helt nytt er de takknemlige for veiledning og villige til å følge den. I skogdistriktene har vi også hatt en krise som i vesentlig grad kan lettes ved bureising.

I en 10—15 års tid fremover vil vi få et overskudd av arbeidskraftig ungdom som vil søke til bureisingen, og den må minst drives i samme omfang som nu. Det er godt å ha et land med resurser å ta til i krisetider. Og i tiden fremover vil det utvilsomt bli stadig nære bruk for jorden på våre store vidder. De stykker med dyrkingsjord som er skikket for en enkelt bureiser, blir ferre efter hvert, og gårdene blir mange steder så små at de ikke kan deles mere. Et problem er det også å skaffe plass for bondeungdommen fra jordfattige strøk. Derfor må arbeidet på de store dyrkingsvidder utvides. Jorden må her samles på én hånd, så det kan utstykket passende bruk. Og dette kan ta ganske lang tid. Først skal man bli enige med en masse eiere, så skal alle disse parseller gjøres fri for gamle heftelser og rettigheter. Når jorden så er kjøpt, må veier bygges og

kanaler graves, og så kan bureiseren ta fatt. Det er et arbeide som tar tid og ofte krever ganske store kapitaler, men det er et arbeide som skaper verdier for landet, som skaper om uproduktive ødemarker til jordbruksbygger.

Ny Jord har hatt det store held at selskapets formann, statsråd Johan E. Mellbye, har vært formann i styret fra starten og fremdeles er formann. Hans tro på bureisingen og hans trofaste arbeide for den har bragt selskapet dit det er i dag. Konsulent Gjelsvik som har vært leder av bureisingen siden 1917, har ved sitt grundige arbeide og sitt sikre skjønn skaffet selskapet tillit overalt, så Ny Jord har fått pengemidler til å arbeide med.

Ny Jord har i en årrekke hatt tiden med sig og fått anledning til å arbeide bureisingssaken frem i en grad som man neppe drømte om da man begynte. Og ennå vil det i en årrekke være et stort behov for virksomheten, og tidene kan bli slik at dette behov blir ennå større enn det er i dag.

MYRFORHOLD I UNGARN.

Av godseier Carl Løvenskiold.

UNDER et tilfeldig opphold i Ungarn fikk jeg anledning til å studere en av de få myrforekomster som forekommer i dette land. Ca. 70 km. vest for Budapest i nærheten av den nuværende østerrikske grense blev det i 1898 bygget en kanal på 35 km. lengde. Kanalen blev bygget av en sammenslutning av alle de grunneiere hvis jord støtte til kanalen, og som altså var interessert i å få avledet de store skadelige vannmasser som fantes. I tilslutning til denne kanal blev det anlagt en rekke utgrøftingsanlegg, og deriblandt også et sådant som omfatter ca. 40,000 mål. Dette ligger i de store eiendommer som tilhører erkehertug Albrecht av Habsburg. Begynnelsen blev der gjort i 1924, idet der blev bygget en samlekanal på 10 km. lengde, og betegnende for terrenget er at fallet på denne kanal er 3,6 cm. pr. km. I tilknytning til denne samlekanal er et vidløftig grøftesystem, og på grunn av det svake fall er det ved utløpet anlagt et pumpeanlegg som pumper vannet fra kanalen op i en av bielvene til Donau. Denne bielv er avgrenset ved jordvoller, og vannspeilet der ligger høyere enn det omkringliggende land. Pumpen har en kapasitet av 300 sekundliter og drives av en 40 HK. elektrisk motor. Den er ikke i bruk året rundt, men settes i gang efter behov. Det areal som blir tørrlagt ved hjelp av det ene pumpeanlegg, er ca. 6000 mål. Resten av de store arealer har såvidt fall at man ikke trenger pumpeanlegg.

Av de store arealer som på denne måte er tørrlagt, utgjøres ca. 80 % av almindelig jordbruk, resten ligger for lavt til å kunne ut-